

Вейландє Л. В.-В., Синявська О.О.

**Організація педагогічної практики
здобувачів першого (бакалаврського) рівня освіти**

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА
ФАКУЛЬТЕТ ІСТОРІЇ ТА ФІЛОСОФІЇ

Вейландє Л. В.-В., Синявська О.О.

**Організація педагогічної практики
здобувачів першого (бакалаврського) рівня освіти**

Методичні рекомендації
для студентів спеціальностей
032 «Історія та археологія» та 033 «Філософія»

ОДЕСА
ОНУ
2020

**УДК 378.14.013:93(076)
В264**

Автори:

Л. В.-В. Вейландє, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки ОНУ імені І. І. Мечникова;

О. О. Синявська, кандидат історичних наук, доцент кафедри історії України, заступник декана з навчальної та методичної роботи ф-ту історії та філософії ОНУ імені І. І. Мечникова.

Рецензенти:

І. М. Зарішняк, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки, фізичної культури та управління освітою ДНУ імені Василя Стуса;

С. М. Вегерчук, кандидат історичних наук, директор Одеського НВК «Гімназія №2 – спеціалізована школа І ступеня з поглибленим вивченням англійської мови».

Рекомендовано до друку вченою радою
факультету історії та філософії ОНУ імені І. І. Мечникова.
Протокол № 2 від 16 жовтня 2019 р.

Вейландє Л. В.-В.

В264 Організація педагогічної практики : метод. рек. для студентів здобувачів першого (бакалаврського) рівня освіти спеціальностей 032 «Історія та археологія» та 033 «Філософія» / Л. В.-В. Вейландє, О. О. Синявська. – Одеса : Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2020. – 30 с.

У методичних рекомендаціях вміщено загальні положення та рекомендації з проходження педагогічної практики здобувачами першого (бакалаврського) рівня вищої освіти факультету історії та філософії спеціальностей 032 «Історія та археологія» та 033 «Філософія». Методичні рекомендації розроблені на основі нормативних документів Одеського національного університету імені І. І. Мечникова і включають інформацію щодо змісту педагогічної практики, перелік обов'язків учасників практики, порядок контролю та оцінювання педагогічної практики. У додатках наведено зразки поточної та звітної документації, поради студентам-практикантам.

УДК 378.14.013:93(076)

© Вейландє Л. В.-В., Синявська О. О., 2020
© Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, 2020

ЗМІСТ

Вступ	4
Обов'язки учасників педагогічної практики	7
Зміст педагогічної практики	11
Завдання педагогічної практики для студентів спеціальності 032 «Історія та археологія».....	11
Завдання педагогічної практики для студентів спеціальності 033 «Філософія».....	12
Підведення підсумків педагогічної практики. Порядок контролю та оцінювання педагогічної практики	13
Список використаних джерел та рекомендованої літератури	15
Додатки	17

ВСТУП

Педагогічна практика є важливою складовою освітніх програм підготовки здобувачів вищої освіти за спеціальностями 032 «Історія та археологія» та 033 «Філософія». Практика має предметно-фахове спрямування, яке передбачає тісну співпрацю студентів-практикантів з досвідченими вчителями-предметниками і викладачами університету; забезпечує ґрунтовну фахову та методичну підготовку майбутніх спеціалістів, поглиблюючи та інтегруючи набуті знання з фахових курсів, курсів психолого-педагогічного циклу та методики викладання.

Педагогічну практику студенти факультету історії та філософії проходять:

- Спеціальність 032 «Історія та археологія» – на 3 і 4 курсі денної форми навчання і на 5 курсі заочної форми навчання.
- Спеціальність 033 «Філософія» – на 4 курсі денної форми навчання і на 5 курсі заочної форми навчання.

Метою педагогічної практики є опанування студентами сучасних методів і форм організації навчально-виховного процесу в середніх навчальних закладах різних типів, формування у них знань, професійних умінь і навичок для прийняття самостійних рішень під час конкретної роботи в реальних для професійної діяльності умовах, виховання потреби систематично поповнювати свої знання та творчо застосовувати їх у практичній діяльності

Основними завданнями педагогічної практики є:

- актуалізувати й привести в систему набуті знання з історії, теорії літератури та методики її викладання;
- сформуванню умінь творчо реалізувати набуті під час навчання в університеті знання й умінь в процесі планування й проведення уроків та позакласних заходів з предмета;
- домогтися того, щоб студенти-практиканти з'ясували й усвідомили особливості організації навчально-виховного процесу з учнями старших класів (особливості шкільних програм, підручників, підбору методів і прийомів роботи, оцінювання знань, умінь і навичок, перевірки творчих і контрольних робіт);
- стимулювати креативне ставлення практикантів до роботи в школі, усіляко заохочувати проведення цікавих і корисних нетрадиційних уроків і позакласних заходів з літератури;

- організувати роботу студентів з виготовлення й використання на уроках і позакласних заходах з літератури навчальних дидактичних матеріалів та новітніх аудіо- та відеоматеріалів;
- сформувати вміння максимально ефективно реалізовувати виховний потенціал навчального матеріалу для національного, морально-етичного виховання молодого покоління;
- прилучити студентів-практикантів до передового педагогічного досвіду вчителів – майстрів своєї справи, навчити об'єктивно оцінювати результати своєї педагогічної діяльності і визначати перспективи роботи з самовдосконалення.

Педагогічна практика спрямована на формування у студентів наступних **компетентностей**:

а) *міжособистісних*: ставити дидактичні цілі заняття; визначати, планувати структуру і зміст різних типів навчальних занять відповідно до дидактичних цілей; складати розгорнуті план-конспекти різних типів навчальних занять;

застосовувати різноманітні форми організації навчальної діяльності учнів (робота в групах, кооперативна, індивідуальна, колективна робота);

уміти уважно ставитись до культурних та індивідуальних відмінностей при навчанні й дослідженні груп людей із різними характеристиками з метою уникнення дискримінації;

б) *системні*: знати основні методичні особливості викладання історії в школі, уміти створювати поурочне планування, плани-конспекти та проводити уроки;

розуміти взаємозв'язок методики викладання історії та психології, педагогіки;

вміння характеризувати сутність, основні функції процесу навчання; знаходити шляхи оптимізації та інтенсифікації процесу навчання;

в) *фахові*: знання про основні тенденції викладання історії та суміжних дисциплін у загальноосвітніх навчальних закладах різних типів;

здатність розуміти та використовувати фахові знання основних історичних процесів;

володіння знаннями про етапи суспільного розвитку та еволюцію політичного устрою, про основні тенденції соціально-економічного, політичного, культурного розвитку;

навички організаційної та виховної діяльності в школі.

Студенти повинні знати:

- зміст шкільних програм, підручників, наукової й методичної літератури з курсів, які вони викладатимуть під час практики;
- норми оцінювання знань, умінь та навичок учнів;
- рекомендації Міністерства освіти й науки України з викладання дисципліни в певному навчальному році, організації виховної роботи у загальноосвітніх закладах освіти.

Студенти повинні вміти:

- планувати роботу вчителя(календарно-тематичні й поурочні плани-конспекти уроків);
- досконало володіти методикою проведення всіх типів уроків відповідно до сучасних вимог;
- об'єктивно оцінювати результати навчальної діяльності старшокласників, керуючись чинними нормами;
- для актуалізації навчально-виховного процесу майстерно використовувати різні види наочності й сучасні аудіо- та відео матеріали;
- здійснювати диференційований підхід до учнів, приділяючи особливу увагу роботі з творчо обдарованими дітьми;
- об'єктивно, кваліфіковано аналізувати результати своєї роботи в школі й діяльності своїх колег, досвідчених викладачів для підвищення своєї професійної майстерності;
- активно впроваджувати новітні педагогічні технології (особистісно-орієнтоване навчання, блокова система, інтерактивні методи як засіб розвитку креативної особистості);
- методично грамотно організувати роботу учнів на уроках і в позакласній діяльності з предмета, формуючи бажання й уміння поповнювати знання під час навчання в школі й у подальшому житті;
- формувати в учнів уміння послідовно, грамотно, аргументовано висловлювати свою думку, обстоювати свою громадську позицію.

Базою педагогічної практики для студентів факультету історії та філософії є загальноосвітні школи, гімназії та коледжі міста Одеси.

Головними умовами ефективності педагогічної практики є теоретична обґрунтованість, навчаючий та виховний характер, комплексний підхід до її змісту та організації, систематичність і наступність.

Обов'язки учасників педагогічної практики

Організацію педагогічної практики студентів 3 – 5 курсів факультету історії та філософії спеціальності 032 «Історія та археологія» та 033 «Філософія» (денна та заочна форма навчання) забезпечують: декан факультету, керівники педагогічної практики від спеціальностей, групові (кафедральні) керівники педагогічної практики, керівники педагогічної практики від кафедр педагогіки та психології, керівники груп студентів від баз практики.

Декан факультету здійснює загальне керівництво організацією педагогічної практики:

- затверджує узгоджений з керівником практики та завідувачами кафедр факультету, кафедр педагогіки та психології перелік баз та графік проходження педагогічної практики;
- затверджує узгоджений з керівником практики склад груп студентів по базам практики;
- затверджує узгоджений з завідувачами кафедр факультету список керівників груп студентів-практикантів;

Керівник педагогічної практики

- організує підготовку та оновлення комплекту методичного забезпечення (програма, завдання, щоденники практики та інше) та виносить їх на розгляд навчально-методичної комісії факультету;
- відповідає за розподіл студентів на педагогічну практику;
- організує та проводить установчу та підсумкову конференції;
- координує роботу групових керівників, а також керівників від кафедр педагогіки та психології;
- проводить консультаційні наради з груповими керівниками;
- аналізує результати практики та складає звіт за підсумками практики.

Груповий керівник педагогічної практики:

- бере участь в установчій та підсумковій конференціях;
- проводить зустріч студентів-практикантів з адміністрацією бази практики, вчителями та методистами загальноосвітнього закладу, контролює розподіл студентів за вчителями-предметниками та класними керівниками;
- бере участь у плануванні та організації практики, вносить необхідні, за умовами певного освітнього закладу або іншими обставинами, зміни у програму та план практики;

- контролює складання індивідуального плану роботи студента відповідно завдань та термінів педагогічної практики;
- здійснює допомогу студентам у підготовці та проведенні уроків, навчальних заходів;
- за необхідністю проводить наради та консультації для студентів-практикантів;
- контролює якість та терміни виконання завдань практики, змісту роботи за індивідуальним планом роботи студента-практиканта;
- присутній на проведенні пробних та залікових уроків, проводить аналіз (груповий та індивідуальний) та оцінювання;
- перевіряє оформлення звітної документації, надає відомості щодо підсумків та результатів проходження практики кожним студентом та за окремими базами практики в цілому, вносить власні пропозиції щодо поліпшення умов проходження педагогічної практики;

Керівники від кафедри педагогіки, психології:

- бере участь в установчій та підсумковій конференціях;
- інформує студентів щодо вимог до заповнення щоденника практики, звітної документації;
- контролює складання індивідуального плану роботи студента відповідно завдань та термінів педагогічної практики;
- проводить консультації для студентів-практикантів з питань класного керівництва, дидактики, педагогічної майстерності;
- організує консультації для студентів-практикантів, конкретизує психодіагностичні завдання педагогічної практики (аналіз уроку та виховного заходу, складання психолого-педагогічної характеристики учня чи класного колективу);
- здійснює допомогу студентам у підготовці та проведенні уроків та виховних заходів у закріпленому за студентом-практикантом класі;
- відвідує пробні та залікові уроки, виховні заходи, проводить аналіз та оцінювання;
- перевіряє оформлення звітної документації, оцінює якість виконання завдань практики, вносить власні пропозиції щодо поліпшення умов проходження педагогічної практики.

Адміністрація загальноосвітнього закладу:

- спільно з груповими керівниками практики розподіляє студентів за класами, закріплює студентів за вчителем-предметником та класними керівниками;

- знайомить студентів з особливостями організації навчально-виховного процесу даного закладу, історією розвитку, матеріально-технічною базою та педагогічним складом працівників;
- контролює дотримання студентами правил внутрішнього розпорядку, встановленого для працівників освітнього закладу;

Вчитель-предметник:

- знайомить студентів з навчально-методичною документацією, особливостями організації навчального процесу, власною інноваційною діяльністю;
- залучає студентів до педагогічної діяльності з предмету у відповідність до завдань педагогічної практики;
- спільно з груповим керівником з фаху надає студентам практичну допомогу у плануванні, підготовці та проведенні уроків та позаурочних заходів з предмету;
- присутній на уроках, які проводять студенти та бере участь у їх обговоренні;
- за узгодженням з груповим керівником дає завдання студентам з розробки наочних дидактичних матеріалів до уроку;
- перевіряє та підписує щоденник з педагогічної практики, характеристику-звіт (у щоденнику практики) на кожного студента, оцінює проведену роботу.

Класний керівник:

- залучає студентів до педагогічної діяльності у відповідність до завдань педагогічної практики;
- допомагає студентам у плануванні та організації виховної роботи, проведенні позакласних заходів;
- присутній на позакласних заходах, які проводять студенти, бере участь у їх аналізі;
- допомагає та організує роботу студента з психолого-педагогічної діагностики та узагальнення результатів у вигляді характеристики учня(класного колективу);
- перевіряє та підписує щоденник з педагогічної практики, характеристику-звіт (у щоденнику практики) на кожного студента, оцінює проведену роботу.

Студент-практикант:

- у відповідні терміни виконує усі види робіт, передбачені програмою педагогічної практики;
- бере участь в установчій та підсумковій конференції;

- дотримується вимог адміністрації, правил охорони праці та внутрішнього розпорядку освітнього закладу;
- складає індивідуальний план роботи з педагогічної практики, узгоджує його з керівниками практики від ЗВО та загальноосвітнього закладу;
- студент повинен бути присутнім на базі практики за розкладом закріпленого за ним класу (з 1 уроку до останнього), але не більше 40 годин на тиждень, як правило, протягом 5 днів на тиждень, з урахуванням одного методичного дня для підготовки уроків та виховних заходів);
- веде Щоденник практики;
- ретельно готується до проведення уроків та виховних заходів, складає план-конспект та надає його для перевірки вчителю-предметнику, класному керівнику та керівникам практики від ЗВО;
- присутній на уроках, виховних заходах своїх однокласників, бере участь у їх обговоренні;
- знаходиться разом зі своїм класом під час проведення усіх шкільних та позашкільних заходів, здійснює допомогу класному керівнику;
- по закінченню практики у відповідні терміни надає звітну документацію груповому керівнику та керівнику від кафедри педагогіки, психології;
- вносить пропозиції щодо вдосконалення організації та проведення педагогічної практики.

Студенти - практиканти **мають право** з усіх питань, що виникають в процесі практики, звертатися до керівників практики від університету, адміністрації і вчителів загальноосвітнього закладу, вносити пропозиції щодо вдосконалення навчально-виховного процесу, організації практики; брати участь у конференціях і нарадах; користуватися матеріально-технічною базою загальноосвітньої установи (бібліотекою, кабінетами і навчально-методичними осібниками, що знаходяться в них, технічними засобами, що можливо використовувати під час проведення уроків та виховних заходів та інше).

В разі невиконання вимог, що пред'являються до практиканта, він може бути усунений від проходження практики.

Студент, усунений від практики або робота якого на педагогічній практиці визнана незадовільною, вважається таким, що не виконав навчальний план даного семестру. Кожен студент веде Щоденник, у якому фіксує результати спостережень і аналізу навчально-виховної роботи з учнями.

Зміст педагогічної практики

Завдання педагогічної практики студентів 3 курсу д/в та студентів 5 курсу з/в спеціальності 032 «Історія та археологія»

1. Скласти індивідуальний план роботи студента-практиканта (Додаток 1);
2. Дати характеристику загальноосвітньому навчальному закладу, у якому студент проходив практику (Додаток 2);
3. Відвідати не менш ніж 20 уроків, з них до 10 уроків з історії (уроки вчителя-предметника, одногрупників);
4. Провести не менш ніж 2 уроки історії з відповідним методичним забезпеченням (план-конспект уроку, наочність, дидактичні матеріали, тощо), один з них заліковий урок;
5. Скласти розгорнутий план-конспект залікового уроку (Додаток 3);
6. Взяти участь у обговоренні та аналізі залікових уроків студентів-практикантів;
7. Розробити план-конспект та провести виховний захід (Додаток 4);
8. Взяти участь у обговоренні виховних заходів студентів-одногогрупників;
9. Провести дослідження, підготувати психолого-педагогічну характеристику особистості учня (Додаток 5);
10. Провести профорієнтаційну бесіду з учнями закріпленого класу (або при наявності можливості 9 -11 класів);
11. Оформити Щоденник педагогічної практики, підготувати та захистити звіт з педагогічної практики.

Завдання педагогічної практики

студентів 4 курсу д/в спеціальності 032 «Історія та археологія»

1. Скласти індивідуальний план роботи студента-практиканта (Додаток 1);
2. Дати характеристику загальноосвітньому навчальному закладу, у якому студент проходив практику. Визначити зміни, які відбулися у разі проходження педагогічної практики III курсу у цьому ж загальноосвітньому закладі (Додаток 6);
3. Відвідати не менш ніж 40 уроків, з них до 20 уроків з історії (уроки вчителя-предметника, одногрупників);
4. Провести не менш ніж 6 уроків історії з відповідним методичним забезпеченням (план-конспект уроку, наочність, дидактичні матеріали, тощо), один з них заліковий урок;
5. Скласти розгорнутий план-конспект залікового уроку (Додаток 3);

6. Взяти участь у обговоренні та аналізі залікових уроків студентів-практикантів, провести самоаналіз власного залікового уроку (Додаток 7);
7. Розробити план-конспект та провести виховний захід, зробити його аналіз (Додаток 4);
8. Взяти участь у обговоренні виховних заходів студентів-одногорупників (Додаток 8);
9. Провести дослідження, підготувати психолого-педагогічну характеристику класного колективу (Додаток 9);
- 10.Провести профорієнтаційну бесіду з учнями закріпленого класу (або при наявності можливості 9 -11 класів);
- 11.Провести самоаналіз результатів педагогічної практики (Додаток 10);
- 12.Оформити Щоденник педагогічної практики, підготувати та захистити звіт з педагогічної практики.

***Завдання педагогічної практики студентів 4 курсу д/в
та студентів 5 курсу з/в спеціальності 033 «Філософія»***

1. Скласти індивідуальний план роботи студента-практиканта (Додаток 1);
2. Дати характеристику загальноосвітньому навчальному закладу, у якому студент проходив практику (Додаток 6);
3. Відвідати не менше ніж 30 уроків (уроки вчителя-предметника, одногорупників);
4. Провести не менше ніж 5 уроків з відповідним методичним забезпеченням (план-конспект уроку, наочність, дидактичні матеріали, тощо), один з них заліковий урок;
5. Скласти розгорнутий план-конспект залікового уроку (Додаток 3);
6. Взяти участь у обговоренні та аналізі залікових уроків студентів-практикантів, провести самоаналіз власного залікового уроку (Додаток 7);
7. Розробити план-конспект та провести виховний захід, зробити його аналіз (Додаток 4);
8. Взяти участь у обговоренні виховних заходів студентів-одногорупників (Додаток 8);
9. Провести дослідження, підготувати психолого-педагогічну характеристику учня та класного колективу (Додаток 5, 9);
- 10.Провести профорієнтаційну бесіду з учнями закріпленого класу (або при наявності можливості 9 -11 класів) (Додаток 6);
- 11.Провести самоаналіз результатів педагогічної практики (Додаток 10);
- 12.Оформити Щоденник педагогічної практики, підготувати та захистити звіт з педагогічної практики.

Підведення підсумків педагогічної практики.

Порядок контролю та оцінювання педагогічної практики

Оцінка якості виконання педагогічної практики здійснюється у формі поточного та підсумкового контролю. Оцінювання здійснюється за 100-бальною шкалою.

Оцінка з педагогічної практики об'єднує три складові:

- оцінка керівника від бази практики (за характеристикою вчителя-предметника та класного керівника; Звіт без цієї оцінки не приймається на перевірку керівником від Університету);
- оцінка роботи студента-практиканта груповим керівником від факультету;
- оцінка роботи студента-практиканта від керівника кафедри педагогіки, психології.

Поточний контроль враховує:

- якість виконаних студентом завдань з педагогічної практики, представлених у Щоденнику педагогічної практики;
- систематичність та активність роботи студента під час проходження педагогічної практики;
- дотримання студентом вимог керівника щодо структури, змісту, оформлення, графіку виконання, подання на перевірку та захисту звіту з педагогічної практики.

Критерії оцінювання педагогічної практики

Об'єкти оцінювання	Бали
I. Організаційно-педагогічна робота	5
<ul style="list-style-type: none"> - ознайомлення з навчальним закладом, режимом його роботи і правилами внутрішнього розпорядку; - ознайомлення з кабінетом історії та його матеріальною базою 	
II. Навчально-виховна робота	40
<ul style="list-style-type: none"> - знайомство з навчальним планом, робочими програмами, календарно-тематичними, поурочними планами з дисципліни; - спостереження процесу навчання (відвідання уроків); - аналіз основних напрямків професійної діяльності вчителя (аналіз відвіданих уроків); - підготовка дидактичних, наочних матеріалів до уроків; 	

<ul style="list-style-type: none"> - проведення пробних уроків з предмету; - розробка плану-конспекту та проведення залікового уроку; - участь у обговоренні та аналізі власного уроку, уроків студентів-одногогрупників 	
III. Позакласна виховна робота	40
<ul style="list-style-type: none"> - знайомство з планом виховної роботи школи, класного керівника; - знайомство з класним колективом, бесіда з класним керівником, вчителями, шкільним психологом, ознайомлення з особовими справами; - відвідання позакласних виховних заходів класного керівника, студентів-одногогрупників; - підготовка, розробка плану-конспекту та проведення позакласного виховного заходу у класі, за яким закріплений студент-практикант; - обговорення та аналіз власного позакласного заходу та проведених позакласних заходів одногогрупників; - проведення профорієнтаційної роботи; - психолого-педагогічне дослідження та написання психолого-педагогічної характеристики на учня (класний колектив) 	
IV. Методична робота	5
<ul style="list-style-type: none"> - відвідати й взяти участь в обговоренні уроків досвідчених вчителів-предметників; - ознайомлення з планом роботи метод об'єднання вчителів за фахом; - участь у засіданні метод об'єднання вчителів за фахом (у разі можливості) 	
V. Дослідницька робота	5
<ul style="list-style-type: none"> - аналіз досвіду педагогічної практики, заповнення щоденника, підготування звіту з педагогічної практики 	
VI. Дисциплінованість, активність, творчий підхід під час проходження педагогічної практики	5
Разом	100

Перевірка процесу виконання педагогічної практики студентами здійснюється за допомогою поточного контролю за якість виконання завдань практики (під час відвідання уроків, виховних заходів, консультацій).

У визначений деканатом термін студент має подати заповнений Щоденник практики для його докладного вивчення, рецензування та оцінювання.

Захист результатів виконання програми педагогічної практики на підставі Щоденника педагогічної практики проводиться під час підсумкової конференції.

Список використаних джерел та літератури

1. Волкова Н. П. Педагогіка: Посібник для студентів вищих навчальних закладів / Н. П. Волкова – К. : Видавничий центр «Академія», 2001 – 576 с.
2. Горленко В. П. Педагогическая практика студентов: развитие научных основ / В. П. Горленко; под ред. И. Ф. Харламова. – Минск, 2002. – 151 с.
3. Державний стандарт базової і повної середньої освіти: затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. №1392 // Урядовий кур'єр. – 2012. - №19 (0102.2012) (Постанова Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 року, № 1392).
4. Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс] // Законодавство України, 2017. – № 38-3. – Режим доступу до джерела: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
5. Кондрашова Л. В. Методика організації виховної роботи в сучасній школі : навч. посіб. / Кондрашова Л. В., Лаврентьева О. О., Зеленкова Н. І. - Кривий Ріг : КДПУ, 2008. - 187 с.
6. Основні орієнтири виховання учнів 1-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів України: затв. наказом МОНМСУ від 31.10.2011 № 1243. URL: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/24565/
7. Педагогическая практика студентов: теоретич.основы и опыт организации /В. П. Тарантей, Л. И. Прокопьев, И. А. Карпюк [и др.]. – Гродно, 2004.
8. Педагогічна практика "Пробні уроки" : навч.-метод. посіб. / [І. С. Руснак, М. Г. Іванчук, Т. Д. Федірчик та ін.]. - Чернів. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. Чернівці, 2006. - 159 с.
9. Фіцула М. М. Педагогіка: навч.посібник / М. М. Фіцула – К.: Видавничий центр «Академія», 2000. – 544 с.
10. Хуторской А. В. Современная дидактика /А. В. Хуторської – СПб. : Питер, 2001. – 544 с.

Рекомендована для вивчення література

1. Асистент учителя в інклюзивному класі: навчально-методичний посібник / Н. М. Дятленко, Н. З. Софій., О. В. Мартинчук, Ю. М. Найда, під заг. ред. М. Ф. Войцехівського. – К. : ТОВ Видавничий дім «Плеяди», 2015. – 172 с.
2. Барабанщиков Т. А., Рыжкова А. Н. Психологические методики изучения личности : практикум / под ред. проф. А. Ф. Ануфриева. – М. : Ось-89, 2007.
3. Баханов К. О. Інноваційні системи, технології та моделі навчання історії в школі / К. О. Баханов – Запоріжжя : Просвіта, 2000.– 160 с.
4. Баханов К. О. Професійний довідник вчителя / К. О. Баханов. – Х. : Вид. група «Основа», 2012. - 239 с.

5. Белкин А. С. Основы возрастной педагогики: Уч. пос. – М. : Изд. центр «Академия», 2000. – 192 с.
6. Ервін Е. Підготовка вчителів і вихователів до роботи в інклюзивних класах та групах / Е. Ервін, Д. Кугельмас – К. : Всеукраїнський фонд «Крок за кроком», 2000 – 150 с.
7. Конаржевский Ю. А. Анализ урока / Ю. А. Конаржевский – М. : Центр "Педагогический поиск", 2000.– 336 с.
8. Максимюк С. П. Позакласна виховна робота студентів під час педагогічної практики / С. П. Максимюк — Рівне, 1989. – 121 с.
9. Нарижный Ю. А. Философия для детей: методическое пособие / Ю. А. Нарижный – Днепропетровск : Юрид. акад. М-ва внутр. дел, 2004. – 229 с.
10. Нісімчук А. С. Сучасній педагогічні технології / А. С. Нісімчук, О. С. Падалка, О. І. Шпак - К., 2001.- 89 с.
11. Оржеховська В. М. Класний керівник у сучасній школі. Методичний посібник / В. М. Оржеховська, О. І. Пилипенко - К., 1996 – 151с.
12. Пометун О. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання / О. Пометун, Л. Пироженко. — К. : А.С.К., 2005. — 192 с.
13. Психологическая диагностика. Учебник для вузов / [ред. –упоряд. К. Акимова, К. М. Гуревич]. – СПб. : Питер, 2003. – 652 с.
14. Селевко Г. К. Энциклопедия образовательных технологий: В 2 т. / Г. К. Селевко - М. : НИИ школьных технологий, 2006. - Т. 1. — 816 с.
15. Степанищев А. Т. Методика преподавания и изучения истории: В 2ч. / А. Т. Степанищев – М. :ВЛАДОС, 2002. – Ч. 2 – 138 с.

Електронні ресурси

1. Електронна бібліотека національної академії педагогічних наук України – Режим доступу: <http://lib.iitta.gov.ua>
2. Електронна бібліотека України – Режим доступу: <http://www.elibukr.org/index.php/uk/>
3. Національна бібліотека України імені В.І.Вернадського – режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua>
4. Офіційна сторінка Міністерства освіти і науки України - Загальна середня освіта // <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita>
5. Офіційний сайт Українського центру оцінювання якості освіти // <http://testportal.gov.ua/>
6. Офіційний сайт Одеського обласного інституту удосконалення вчителів // <http://ooiuv.odessaedu.net/>

Додатки

Додаток 1

ІНДИВІДУАЛЬНИЙ ПЛАН РОБОТИ

№ п/ п	Зміст роботи	Термін виконан- ня	Відмітка про вико- нання
1	Установча конференція з педагогічної практики		
Організаційно-педагогічна робота			
2	Ознайомлення з навчальним закладом, режимом його роботи і правилами внутрішнього розпорядку		
3	Ознайомлення зі структурою і змістом плану роботи школи та з матеріалами педагогічної ради		
4	Ознайомлення з кабінетом та його матеріальною базою		
Навчально-виховна робота			
5	Знайомство з навчальним планом, робочими програмами, календарно-тематичними, поурочними планами з дисципліни		
6	Спостереження процесу навчання (відвідання уроків вчителів за фахом)		
7	Аналіз основних напрямків професійної діяльності вчителя (аналіз відданого уроку)		
8	Ознайомитись з методичним кабінетом навчального закладу, його наповненням, методичними доробками		
9	Прийняти участь у підготовці дидактичних, наочних матеріалів до уроків з теми: Тема Перелік матеріалів		
10	Провести _____уроків у _____ класі		
11	Відвідати уроки одногрупників, прийняти участь у обговоренні, провести аналіз		
12	Підготувати план-конспект та провести заліковий урок з _____ у _____ класі		

Позакласна виховна робота			
13	Знайомство з планом виховної роботи школи, класного керівника		
14	Знайомство з класним колективом, бесіда з класним керівником, вчителями, шкільним психологом, ознайомлення з особовими справами		
15	Відвідати позакласні виховні заходи		
16	Підготувати план-конспект та провести заліковий виховний захід Тема:		
17	Провести профорієнтаційний захід		
18	Провести психолого-педагогічне дослідження на написати психолого-педагогічну характеристику на учня (класний колектив)		
Методична робота			
19	Ознайомлення з планом роботи метод об'єднання вчителів за фахом		
20	Взяти участь у засіданнях метод об'єднання вчителів історії		
21	Відвідати й прийняти участь в обговоренні уроків досвідчених вчителів історії		
Дослідницька робота			
22	Проведення власного мікродослідження «Мої професійно та особистісне значущі якості»		
23	Заповнення щоденника, підготування звіту з педагогічної практики		

План–знайомство з загальноосвітнім навчальним закладом

1. Коротка історія навчального закладу і його сучасний стан.
2. Характеристика педагогічного і учнівського колективів навчального закладу (кадровий склад, контингент учнів, особливості мікрорайону).
3. Основні завдання і напрямки роботи навчального закладу.
4. Матеріально-технічна база закладу.
5. Характеристика навчально-виховного процесу учбового закладу (особливості керівництва, контролю, використання інноваційних технологій або авторських програм, інше).
6. Позаурочна робота (об'єднання учнів, наявність органів самоврядування, гурткова робота, інше).
7. Особливості робота з батьками.
8. Традиції навчального закладу.
9. Труднощі, проблеми у навчально-виховній роботі.

План–конспект залікового уроку

(План-конспект залікового уроку повинен бути затвердженим за 2-3 дні до його проведення вчителем-предметником та керівником практики з фаху)

1. Предмет
2. Клас
3. Тема уроку
4. Мета уроку (освітня, розвиваюча, виховна)
5. Завдання уроку
6. Тип уроку
7. Обладнання
8. Література

ЗМІСТ

(з виділенням структурних частин уроку)

Елементи уроку	Дидактичні завдання елементів уроку	Зміст дидактичного елемента
<i>Організаційний</i>	Підготовка учнів до роботи на уроці. Забезпечення умов для навчальної роботи: психологічний настрій учнів, організація робочих місць та інше	Привітання, фіксація відсутніх на уроці; перевірка зовнішніх факторів готовності (наявність засобів навчання, наочності); виявлення готовності учнів до уроку (робоче місце, зовнішній вигляд, організація уваги)
	Ознайомлення школярів із	Повідомлення теми, мети, завдань

<i>Мотивація навчальної діяльності</i>	завданнями, які вони повинні розв'язувати, доведення їх значущості для оволодіння знаннями, засобами діяльності, стимулювання пізнавальних інтересів учнів, актуалізація раніше засвоєних знань, умінь	уроку; обґрунтування значення їх вирішення; уведення додаткової навчальної інформації; створення вчителем проблемних, імітаційних або ігрових ситуацій
<i>Перевірка знань учнів (актуалізація опорних знань)</i>	Забезпечення узгодженості між викладеною вчителем інформацією та сприйняттям, засвоєнням, осмислення її учнями	Проводять різними методами контролю залежно від поставленої мети: усне опитування, письмова перевірка, тощо
<i>Пояснення нового матеріалу</i>	Забезпечення засвоєння школярами різних видів знань, оволодіння способами діяльності, їх закріплення	Формування, закріплення, узагальнення, систематизація нових знань й умінь інтелектуального й практичного характеру. Забезпечення активного сприйняття, осмислення, активної самостійної навчально-пізнавальної діяльності учнів
<i>Закріплення нового матеріалу</i>	Перевірка розуміння учнями змісту навчального матеріалу, зв'язків між поняттями, явищами, здійснення індивідуальної допомоги	Перевірка вчителем глибини розуміння учнями навчального матеріалу, внутрішніх закономірностей, зв'язків елементів знань, корекція
<i>Підведення підсумків уроку</i>	Узагальнення елементів засвоєних знань, способів діяльності інтелектуального і практичного характеру, пред'явлення певної цілісності	Вчитель аналізує, що нового дізнались учні на занятті, якими вміннями оволоділи, яке значення мають ці знання для подальшого вивчення предмету; відмічає позитивні та негативні аспекти діяльності класу та окремих учнів
<i>Повідомлення домашнього завдання</i>	Інформація про домашнє завдання, інструктаж щодо його виконання	Вчитель дає пояснення щодо змісту завдання, методики його виконання, записує його на дошці, а учні – в щоденник

План-конспект залікового виховного заходу
(план-конспект залікового виховного заходу повинен бути затверджений за 2-3 дні до його проведення класним керівником та керівником практики з педагогіки/психології)

I. Загальна характеристика заходу

- Форма проведення (класна година, бесіда, диспут, екскурсія, тощо)
- Тема заходу
- Місце проведення заходу
- Обґрунтування необхідності проведення заходу, виходячи з особливостей віку, рівня їх розвитку та вихованості
- Мета
- Оформлення виховного заходу (об'ява, відповідне оформлення приміщення, тощо)
- Обладнання (ТЗН, наочність)
- Методичне забезпечення (використана література, методичні розробки)

II. План підготовки виховного заходу

- Проведення бесіди з класним керівником, педагогом-організатором, заступником директора школи з виховної роботи
- Виявлення інтересу та можливостей класу, визначення теми виховного заходу та форми його проведення
- Створення активу учнів по підготовці та проведенню заходу
- Допомога активу учнів у розподілі доручень та визначення напрямків підготовки заходу (підбір матеріалів, складання сценарію, оформлення, обладнання, репетиції, тощо)
- Оформлення сценарію виховного заходу

III. План та сценарій проведення виховного заходу

Текст чи сценарій, який буде використовуватися студентом під час проведення. Текст повинен бути складений таким чином, щоб за ним можливо було провести означений захід будь-якому вчителю, майже без запитань та уточнень у розробника.

Схема написання психолого-педагогічної характеристики учня

1. Загальні відомості про учня.
2. Характеристика умов сімейного виховання учня.
3. Коротка характеристика колективу, членом якого є учень (актив класу, ставлення до громадської роботи, праці, успішність та дисципліна, міжособистісні відносини в класі).
4. Ставлення учня до колективу (авторитет учня в колективі, товарицькість і розуміння товаришів, ставлення до негативних соціально-психологічних явищ у колективі – списування тощо).
5. Спрямованість особистості (власна, громадянська або ділова), характеристика усвідомлених мотивів: інтереси, їхня глибина, усталеність та дієвість. Погляди та переконання.
6. Рівень домагань (занижений, адекватний, завищений), співвідношення самооцінки та рівня домагань, вимогливість до себе, ставлення до критичних зауважень учителів, товаришів.
7. Учень у різноманітних видах діяльності (успішність, дисципліна, ставлення до праці, громадська активність, участь у заходах, професійна орієнтація).
8. Характеристика пізнавальної діяльності: особливості сприймання, спостережливості, пам'яті, характеристика уваги, уяви, мислення.
9. Особливості емоційно-вольової сфери (характер емоційної реакції на педагогічні впливи, розвиток почуттів, уміння стримувати емоційні переживання та змінювати їх, вольові особливості: цілеспрямованість, ініціатива, рішучість, самовладання).
10. Здібності: загальні, спеціальні.
11. Темперамент (сила, урівноваженість, рухливість).
12. Характер (риса характеру, старанність у навчанні, ставлення до праці, школи, доручень, речей, самого себе).
13. Висновки. Зазначити можливі лінії корекції у вихованні цього учня.

► Під час написання характеристики необхідно використовувати наступні методи дослідження:

- вивчення шкільної документації;
- співбесід з учнем, вчителями, класним керівником, батьками, однокласниками;
- спостереження за його поведінкою на уроках та перервах;
- психодіагностика (методика Г. Айзенка - EPQ, методика діагностики комунікативної установки В. В. Бойко, тривожності Спілбергера та Ханіна, методика діагностики міжособистісних відносин Т. Лірі, методика діагностики рівня емпатійних здібностей В. В. Бойко, методика «Карта інтересів» та ін.) – обов'язкове використання 2-3 методик з наведенням листів опитування, результатів та аналізом отриманих даних;
- консультації зі шкільною психологічною службою;

Знайомство з навчальним закладом

Директор загальноосвітнього закладу
Заступник директора з навчально-методичної роботи
Заступник директора з виховної роботи
Вчитель-предметник
Класний керівник

(ПІБ заповнюється повністю)

1. Із бесіди з членами адміністрації школи було з'ясовано, що:

- Коротка історія навчального закладу і його сучасний стан
- Характеристика педагогічного і учнівського колективів навчального закладу (кадровий склад, контингент учнів, особливості мікрорайону)
- Основні завдання і напрямки в роботі навчального закладу
- Матеріальна база
- Характеристика навчально-виховного процесу учбового закладу (особливості керівництва, контролю, використання інноваційних технологій або авторських програм, інше).
- Позаурочна робота (об'єднання учнів, наявність органів самоврядування, гурткова робота, інше)
- Характеристика класного колективу (контингент учнів, рівень успішності, дисципліна, згуртованість колективу, традиції, коло інтересів)

Основні актуальні напрямки виховної роботи з даним класним колективом
Проблеми у виховній роботі з класом
Особливості роботи з батьками

Схема аналізу уроку

1. Загальні відомості про урок

ПБ вчителя

Клас

Предмет

Тема

Тип уроку

Структура та зміст кожного етапу

<i>Елементи уроку</i>	<i>Зміст дидактичного елемента</i>
Організаційний	
Мотивація до навчальної діяльності	
Перевірка знань учнів (актуалізація опорних знань)	
Пояснення нового матеріалу	
Закріплення нового матеріалу	
Підведення підсумків уроку	
Повідомлення домашнього завдання	

2. Зміст уроку

- Місце теми уроку у навчальній програмі:
- Визначте цілі уроку (освітня, розвиваюча, виховна):
- Які закономірності та принципи навчання були проілюстровані під час уроку:
- Які методи та засоби навчання були використані вчителем:
- Які види навчання, види навчальної роботи були використані вчителем:
- Визначте основні види контролю, які були застосовані на цьому уроці:

3. Характеристика діяльності учнів на уроці

- Виявлення інтересу та уваги при вивченні нового матеріалу
- Активність на етапі актуалізації знань з попередніх тем
- Дисципліна на протязі всього уроку

4. Характеристика діяльності вчителя на уроці

- Особливості мови вчителя (виразність, емоційність та інше)
- Прийоми співпраці та співтворчості
- Прояв педагогічного такту

5. Результати уроку

- Виконання плану уроку

- Досягнення цілей
- Сильні сторони уроку
- Що можна змінити під час підготовки до уроку

Додаток 8

Аналіз виховного заходу, який був відвіданий

1. Дата проведення, клас
2. ПІБ студента-практиканта
3. Форма проведення
4. Тема виховного заходу
5. Мета
6. Педагогічна обумовленість теми (чому цей виховний захід проводиться в цьому класі, його відповідність інтересам і віковим особливостям класу)
7. Організація підготовки учнів до даного заходу (ступінь участі дітей, оформлення заходу та приміщення, використання наочних і технічних засобів)
8. Вплив підготовки до справи на згуртованість учнів
9. Зміст та методика проведення виховного заходу:
 - відповідність змісту заходу поставленій меті
 - пізнавальна та виховна доцільність підбраного матеріалу
 - емоційна насиченість, зацікавленість дітей темою та участю у виховному заході, їх активність
 - прийоми та методи, використані впродовж виховного заходу, їх відповідність віковим особливостям учнів, рівню їхнього розвитку
 - зв'язок питань, які обговорюються, з проблемами класу, школи, суспільства
10. Індивідуальні особливості вчителя, який проводить виховний захід (емоційність, вміння володіти голосом, мімікою, жестами, контакт з учнями, комунікативність, упевненість в собі, вміння приймати правильні рішення в нестандартних ситуаціях)
11. Педагогічна доцільність виховного заходу, його значення для подальшого розвитку колективу та окремих учнів, для вдосконалення міжособистісних стосунків у колективі
12. Зауваження, пропозиції

Схема написання психолого-педагогічної характеристики учнівського колективу

1. Загальні відомості про клас та історія його формування: віковий та статевий склад, початок його формування (початкова школа, п'ятий клас), шляхи входження в дитячий колектив нових учнів.
2. Характеристика інтересів учнів: сформованість пізнавальної мотивації учнів, ставлення учнів до навчання, ставлення учнів до навчальних предметів.
3. Характеристика інтелектуальних умінь і здібностей учнів: рівні працездатності, активності, самостійності учнів класу в навчальній діяльності; здатність або нездатність працювати з підручником, додатковою науковою і довідковою літературою; ступінь розвиненості інтелектуальних умінь; активність учнів класу в позашкільній діяльності за інтересами.
4. Організаційна структура класного колективу: етап розвитку дитячого колективу; характерні ознаки розвитку; особливості діяльності активу класу, його роль у формуванні та зміцненні колективу; діяльність органів самоврядування; стан взаємин між активом, органами самоврядування та учнями між собою; лідери та ізольовані в колективі, причини їхнього поділу; вплив лідерів на діяльність інших учнів; мікрогрупи у колективі, причини об'єднання учнів у групи (за інтересами, за місцем проживання, за здібностями, за особистими якостями); напрямки і форми зв'язку класного колективу із загальношкільним.
5. Рівень морально-духовного розвитку колективу: рівень сприйняття загальнолюдських цінностей; особливості вияву почуттів; рівень захищеності особистості; сформованість вмінь і навичок у моральній поведінці; наявність суспільної думки з найбільш важливих питань; рівень розвитку критики та самокритики; згуртованість колективу.
6. Рівень трудового виховання: ставлення учнів до праці (громадської діяльності); рівень сформованості соціально-психологічної готовності до праці; сформованість вмінь і навичок у сфері трудової діяльності; профорієнтація учнів.
7. Характеристика психологічного клімату в колективі: відкритість, закритість, тривожність учнів класу; який настрій, переживання, емоції переважають у класі; ступінь конфліктності учнів класу, її причини; характер взаємовідносин учнів один з одним та з учителями.
8. Висновки. Визначити завдання виховної роботи класного керівника і педагогічного колективу школи в роботі з класом: стисла характеристика результатів діагностики учнів класу; визначення позитивних якостей колективу, що потребують подальшого розвитку і підтримки; визначення негативних якостей колективу, що потребують корекції.

- Під час написання характеристики необхідно використовувати наступні методи дослідження:
- вивчення шкільної документації;
 - співбесіди з класним керівником, вчителями-предметниками, заст. директора з виховної роботи;
 - спостереження за поведінкою учнів на уроках і перервах;
 - психодіагностика (методиками: Дж. Морено “Соціометрія”, “Методика визначення атмосфери в групі”, “Методика визначення психологічного клімату групи”, “Методика визначення індексу групової згуртованості” Сішора та ін.) – обов’язкове використання 2-3 методик з наведенням листів опитування, результатів та аналізом отриманих даних;
 - консультації зі шкільною психологічною службою;

Додаток 10

Самоаналіз результатів педагогічної практики

Педагогічна практика стала для мене

Моя самостійність виявилася в

Самим цікавим було

Я навчилася (вся)

Мої пропозиції

Проаналізуй власні професійні та особистісні якості та заповни таблицю:

За що мене будуть поважати мої учні	За що мене не будуть поважати мої учні
Що мене цікавить у роботі вчителя	Що мене лякає в активній педагогічній практиці

Поради для студента-практиканта

Компоненти ефективного виступу викладача перед аудиторією

- Заздалегідь проаналізуйте особливості аудиторії, її настанови.
- Підготуйте більше матеріалу, це додасть вам упевненості.
- Продумайте вступ (розповідь, цитата, питання).
- Продумайте висновок (резюме, цитата, власне ставлення до викладеного матеріалу).
- Зацікавте аудиторію прикладами, ілюстраціями, відеофрагментами по темі. Прорепетируйте виступ (не заучуйте, а переказуйте).
- Продумайте свій зовнішній вигляд.
- Під час виступу не втрачайте ініціативу, будьте дружелюбні.
- Будьте натхнені і намагайтеся надихнути аудиторію. Говоріть чітко, експресивно, впевнено і стежте за культурою мовлення.
- Задля більшої виразності використовуйте невербаліку (варіюйте темп, висоту і гучність мовлення — це підкреслить основні моменти).
- Доведіть учням, що факти цікаві й легко зрозумілі.
- Встановіть і підтримуйте візуальний та емоційний контакт зі слухачами: слідкуйте за виразом обличчя; жестикулюйте невимушено; слідкуйте за позою та рухами тіла; підтримуйте зоровий контакт.

Вимоги, що висуваються до виступу викладача

- чіткість у формулюванні думки;
- логічність, смислова точність, а отже, небагатослівність мовлення;
- відповідність між змістом мовлення та мовними засобами;
- різноманітність мовних засобів (багатство лексики);
- ефективність мовлення;
- милозвучність, виразність дикції, відповідність між темпом мовлення, силою голосу, з одного боку, та відповідність ситуації — з іншого.

Поради щодо формування професійного іміджу викладача

- Одягайтеся ретельно, будьте охайні.
- Стежте за поставою та помірно користуйтеся мовою жестів.
- Поводьтеся впевнено. Підтримуйте візуальний та емоційний контакт зі співрозмовником.

Типові труднощі та помилки під час проведення уроків

1. *При перевірці виконання учнями домашнього завдання:* труднощі в дотриманні запланованого ліміту часу на відповіді; невміння забезпечити активну, творчу роботу класу під час опитування окремих учнів.

2. *При поясненні нового матеріалу:* невміння залучити учнів до творчої роботи для сприйняття та осмислення нового матеріалу; виклад нового матеріалу переважно у вигляді лекції; невміння ставити проблемні запитання; труднощі в реалізації розвиваючих та виховних можливостей навчального матеріалу; недостатньо образне та емоційне мовлення.
3. *При закріпленні нового матеріалу:* формальний характер закріплення нового матеріалу, відсутність творчої роботи; неврахування індивідуальних можливостей учнів; наявність труднощів у підборі ефективної системи завдань і вправ для закріплення.
4. *Під час оцінювання учнів:* виставлення оцінок не за роботу учнів протягом уроку, а лише за відповіді на конкретні запитання під час перевірки домашнього завдання; труднощі при оцінюванні відповідей; необґрунтованість оцінок.
5. *При повідомленні домашнього завдання:* невчасне повідомлення домашнього завдання (під час або після дзвоника), відсутність інструкцій щодо його виконання та індивідуальних завдань окремим учням.

Навчальне видання

**Вейландє Лілія Вольдемар-Вікторівна,
Синявська Олена Олександрівна**

**Організація педагогічної практики
здобувачів першого (бакалаврського) рівня освіти**

Методичні рекомендації
для студентів спеціальностей
032 «Історія та археологія» та 033 «Філософія»

Підп. до друку 05.02.2020. Формат 60x84/16.

Ум.-друк. арк. 1,74. Тираж 30 пр.

Зам. № 2060.

**Видавець і виготовлювач
Одеський національний університет
імені І. І. Мечникова**

Україна, 65082, м. Одеса, вул. Єлісаветинська, 12

Тел.: (048) 723 28 39. E-mail: druk@onu.edu.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4215 від 22.11.2011 р. Р 51